

23. januar 1739.

Instruction, hvorefter enhver Degn og Skolemester paa Landet i Danmark i Skoleholdet sig skal forholde.

[Cancel.]. p..25.

Forandret ved Pl. 29 Apr. 1740 og Adn. f. Landet 29 Jul. 1814.

1.) Han skal daglig holde Skole i det ham dertil anviste Huus eller paa de ham anbefalede Steder for al Ungdommen, Drengene og Piger, i de Byer, Huse og Gaarde, som ere hans Skole underlagte; og bør han antage ei alene Boemænds, Huusmænds og Indersters Børn, men og deres Tyende, naar det af ham begieres.

2.) Findes der Fader- og Moderløse Børn, som ingen Tilhold have, men leve af Almisse, bør han antage sig dem, og ikke mindre besørge deres end andres Underviisning.

3.) Naar han sit Skolemester-Embed antræder, skal Sognepræsten give ham et udførligt Mandtal paa alle Børnene og alt Tyende i de Byer, som ligge til hans Skole, at han deraf kan erfare, om Børnene, saavel Drengene som Piger, om ei før, da saasomt de ere over 6 Aar gamle, alle flittig søge Skolen. Udeblive nogle imod deres Forældres Villie af Skolen, giver han det Forældrene tilkiende, som da alvorligen straffe dem; men holde Forældrene deres Børn modtvillig tilbage, bør han det strax for Præsten anmelde, som kalder Forældrene for sig og foreholder dem deres Forseelse, hvorved de give Aarsag, at Børnene ikke oplyses i Guds Kundskab og intet lære, hvormed de i Tiden kan tiene Kongen og Fædrelandet; hjælper det ikke, forholdes dermed efter Fr. om Skolerne paa Landet.

4.) Han skal med lige Flid og Omhu antage sig alle Børn, og ikke reflectere paa Forældrenes Tilstand og Formue, men den ene saavelsom den anden forsvarlig undervise.

5.) Udebliver nogen af Børnene i den Bye, som Skolen holdes, skal han strax lade Forældrene det vide, og af dem kræve lovligt Forfald, hvorfor de ikke ere komne i Skolen.

6.) Paa det Forældrene ei med Aarsag skal klage over, at de savne den Hielp og Tieneste af deres Børn, som de ellers kunde vente, i Fald de ei saa jevnlig søgte Skolen, da seer han derhen, at de Børn, som den ene Dag have været i Skole, kan, i Høstens og andre travle Tider, den anden Dag blive hjemme, naar Forældrene det begiere.

7.) Fra Paaske til Mikkelsdag holder han Skole fra Kl. 7 til 11 Formid. og fra 2 til 6 Eftermid. Men fra Mikkelsdag til Paaske, fra Kl. 9 til 12 Formid. og fra 1 til 4 Efterm. for Børnene af samme Bye; Men Børn fra fraliggende Steder bør dimitteres fra Mortensdag til Kyndelmisse Kl. 3, at de kan komme hjem i lys

Aften, og kan de Børn, som have langt at gaae, tage Middags Mad med sig at spise i Skolen.

8.) Hver Morgen skal han begynde med en Morgen-Psalme og Bøn, samt et Capitel af den hellige Skrift, og tilsidst synges en Poenitentse- eller anden aandelig Psalme. Imedens Bønnen læses, skal Børnene ligge paa Knæ, og tilsees, at de med Andagt synges Psalmerne, bede Bønnen, og høre Guds Ord læse.

9.) Naar den er holdet, skal han strax begynde at læse for Børnene; Og skal Drengene sidde ved Borde for dem selv, og Pigerne for dem selv, adskilte ved et Skillerum eller Tralverk, saasom de ingenlunde maae sidde iblant hverandre.

10.) Han skal lære Børnene D. Luthers liden Catechismum, saa at de først ret forstaae hvert Stykkes Mening, og siden lære den Ord for Ord udenad; og derpaa den almindelige Catechismi Forklaring, hvilken han ei skal vænne dem til at lære saaledes udenad, at de binde sig til Ordene, men han bør ofte forandre Spørsmålene, saa at de kan gjøre Rede for Meningen, og ei læse Ordene op uden at forstaae dem. Han skal og troelig vænne Børnene til at applicere alt, hvad de lærer, paa dem selv, at ransage derefter deres Forhold og Tilstand; i Enfoldighed som Børn at bede til Gud deres Fader, og at klage ham med faae Ord af Hiertet al deres Nød og Trang; Saa skal han og vise de Børn, som i Catechismi Kundskab ere vel grundede, hvorledes de kan best læse Bibelen til Opbyggelse og Nytte.

11.) Alle Børn i Skolen skal han først lære at læse reeligt og reent i Bøger, og, naar Forældrene det begiere, informere dem i at skrive og regne.

12.) Ligesom Læsningen om Morgen begyndes, saa skal den og om Aften endes med Sang, Bøn, Læsning i Bibelen og en Aften-Psalme; dog om Vinteren, naar det er ont Veir, da synges kun et Par Vers af en Psalme, paa det Børnene ved lys Aften kan hiemkomme, og ei ved Sneefog og i Mørke skal komme til Skade.

13.) Naar saaledes Aftenbønnen er holdet, gaae Børnene hver hiem til sit, da Forældrene, saavel de, som ikke boe i Byen, hvor Skolen holdes, som de i samme Bye, skal selv drage Omsorg for at faae deres Børn hiem af Skolen.

14.) Saavel i Skolen, som naar de gaae deraf, skal Skolemesteren give nøie Agt, at de ikke bande, bruge Skiolds-Ord og utugtig Snak, eller støie, kives og slaaes; Finder han nogen heri at forsee sig, straffer han dem med Ord, og foreholder dem, at de i Skolen bør sidde stille og med Agtsomhed uden at fortørne Gud eller forarge hverandre, og at Gud seer al deres Adfærd og ei lader forsætlig Synd ustraffet. Frugter ei saadan kierlig Formaning, bør han straffe de Børn, der nogle Gange forgieves ere formanede, med Riis.

15.) Om Søn- og Hellig- samt Maanedes-Bededage skal Drengene møde Skolemesteren ved Kirken, da han følges med dem i Kirken, og der forblive

indtil Prædiken og Catechisationen er ude. Børnene anvises et Sted, hvor de kan være alle samlede under hans Opsyn, at de forholde sig sømmelig, samt vænnes til at opslaae Psalmerne og at synge i Tonen med Menigheden. Han skal og nøie give Agt, at Børnene af de fraliggende Byer ligeledes møde i Kirken, did de skal følge med Forældrene; men nødes Forældrene til iblant at lade et Barn blive hiemme for at see til Huset, skal han mage det saa, at det Barn, som har været Hiemme een Søndag, kommer i Kirken den næste derefter, da et af dem, der forrige Søndag var i Kirken, kan derimod blive hiemme, naar Fornødenhed det udkræver. Skolemesteren skal og selv levere Præsten hver Søndag en Fortegnelse under sin Haand paa de Børn, som ei Ugen igiennem have besøgt Skolen, paa det Præsten betids kan raade Boed paa saadan enten Forældrenes eller Børnenes Forsømmelighed. Af hvilke Fortegnelser han siden ved Bispens eller Provstens Visitats skal i Mandtallet over Børnene indføre, om og hvor ofte et Barn har forsømt Skolen.

16.) Naar Biskoppen besøger Kirkerne og overhører Ungdommen, skal Skolemesteren med alle Børnene, der søge Skolen, være tilstede, dem han inddeler i visse Classer, først de, der alene have lært een eller flere af de 5 Parter i Catechismo, dernæst de, der vide den ganske Catechismum, omsider de, der have tillige lært Forklaringen, og endelig de, som desuden kan de 7 Davids Poenitentses Psalmer. Naar Børnene saaledes ere satte i Orden, overhører Biskoppen dem i det, de have lært, hvorved Skolemesteren stedse skal være tilstede for at stande til Rette, om noget paa hans Underviisning er at sige. Til hvilken Ende Biskoppen skal lydeligen tilspørge Præsten og den ganske Menighed, om de noget paa Skoleholderen, enten han er Degn eller Skolemester, have at sige, som om han er forsømmelig i sit Embede eller uskikkelig i Levnet; og naar Biskoppen finder Klage over Degnens eller Skolemesterens Forhold, at han ei sin Instruction efterlever, siger han det til Provsten og Præsten og dem reprimanders, at de ei nøiere paaagte Skolen og Skoleholderne, hvorfor han og uden Forskaansel bør exequere Frs 2 og 18 § om Skolerne paa Landet af Dags Dato, og tilholde Provsten og Præsten, at de nøie forholde sig mod anstødelige eller uduelige Skoleholdere efter sammes 2 og 17 §; alt uden videre Proces, end der er foreskrevet.

17.) Provsten skal og besøge Kirkerne eengang hvert Aar, og skal der da paa lige Maade efter 16 § forholdes baade med Børnene og med at undersøge, om noget paa Degnen og Skolemesteren er at sige, som da for Amtmanden andrages; og naar Amtmanden, Provsten og Præsten befinde, at han sin Instruction ei har efterlevet, forfares imod Skolemesteren i alle Maader efter Frs 17 §, men Degnens slette Forhold refereres Bispen efter 2 §.

18.) Degnen og Skolemesteren skal og ved saadanne Biskoppens og Provstens Kirke-Besøgelser stedse have Mandtallet ved Haanden paa dem, der søge hans Skole, hvori ved hvers Navn er tegnet, om og hvor tit et Barn har forsømt Skolen; thi da erforsker Biskoppen og Provsten, enten sligt er Forældrenes eller Børnenes Skyld, paa det de Skyldige efter Sagens Beskaffenhed kan blive anseete.

19.) Naar Børnene efter Skole-Frs 37 § ere saa vidt underviste, at de ei behøve at gaae ordentlig i Skole, eller og andre unge Folk melde sig til Confirmation, skal baade Degnen og Skolemesteren efter Præstens Anviisning øve dem, enten de have været hans Discipler eller ikke, i deres Børnelærdom eengang om Ugen eller oftere, naar de andre Børn ei ere derhos, men saa længe Børnene blive i Skolen, skal han, om de end ei lære uden Regnen og Skriven, een eller tvende Gange om Ugen igiennemgaae deres Børnelærdom med dem, paa det de ei skal glemme, hvad de tilforn have lært; Men skulde de med alle qvittere Skolen, skal de dog, indtil de have været første Gang til Alters, søge Skolen om Vinteren imellem Rug- og Vaar-Sæden, saalænge de ei tiene, og indfinde sig hver Gang ved de offentlige Catechisationer i Kirken, saa længe de ere ugifte, hvortil deres Forældre eller Huusbonder skal tilholde dem, saa længe Præsten det finder nødigt.

20.) Alle unge Folk i Sognet, som behøve eller have Lyst til at befæstes i det, de forhen have lært, skal Degnen eller Skoleholderen hver Onsdag og Søndag Eftermiddag informere der, hvor Skolen holdes; især saafremt en Deel af de til Land-Militien enroullerede eller og andre fremmede, som nys ere komne til Sognet, skulde findes saa uoplyste, at Sognepræsten dem ei med en god Samvittighed til Herrens Bord kan annamme; da, naar Sognepræsten henviser saadanne til Degnen eller Skolemesteren, skal han dem paa disse Tider saaledes i Catechismo undervise, at de kan faae den fornødne Kundskab om Gud og deres Salighed. Og skal Skolemesteren især ved sin Antagelse forpligtes, villig i Skolens District at tage imod hvem Præsten befaler til Underviisning i Christendom. Hvilken Hielp dog ei skal fritage Præsten fra sin Pligt efter Fr. om Confirmationen med Flid selv at undervise Ungdommen til Confirmation eller dem, som ei ere nok grundede i deres Christendom.

21.) Han maa ei med Hug og Slag ilde mishandle Børnene; men skal deres Feil paa lemfældigste Maade søge at rette. Findes nogen uflittig i at lære, lader han saadan en sidde længere i Skolen end de andre; dog bør han gjøre Forskiel imellem Børnenes Nemme, med hvilket een kan i kortere Tid lære det, som en anden maa have længere Tid til. Vil hans Formaninger og den maadelige Straf at sidde længer i Skolen ei Hielp, siger han det til Forældrene, af hvilke eller af ham i deres Nærværelse de da med Riis efter deres Forseelse straffes. Men aabenbar Ugudelighed med Banden, Lyven, Skielden og forsætlig Trodsighed og Ulydighed, som i Skolen begaaes, straffer han strax med Riis i de andre Børns Paasyn efter 14 §.

22.) For saadant Skolehold skal Degnene nøies med deres Degnekalds Indkomster og 6 Rdlr aarlig, men Skoleholderne med deres tillagte Løn, hvert halve Aar 6 Rdlr samt 5 Tdr Rug og 7 Tdr Byg, eller efter Landets Leilighed Byg og Boghvede, som dem skal leveres til Mortensdag, alt efter Amtmandens Anviisning. Desuden skal Skoleholderen af Skolens District nyde frie Græs og Foder i det høieste til 2 Kiør og 6 Faar, samt 25 á 30 Bønder-Læs Tørv eller Brænde i Proportion, eller saa meget, som ham i Begyndelsen ved den generale Repartition i Græs, Foder og Brænde tillægges; hvilket alt Provsten og Herredsfogden med Kirkens Patron, Præsten og Bøndernes Herskab saaledes

imellem dem skal ligne, som det kan være taaleligst; og skal enhver Proprietair tilholde sin Bonde at levere, hvad han bør, i rette Tid, eller derfor selv at svare under Execution, naar Provsten det af Amtmanden begierer. Skolemesterne paa Landet maae og være frie for alle Skatter, Contributioner og Paalæg, hvad Navn de have kan, endog for Consumption, samt Familie- og Folke-Skat for dem og deres *).

*) *Cfr. ?? Br. 2 Febr. 1765.*

23.) Degnene og Skolemesterne skal uvægerlig tage imod alle Børn og unge Mennesker i deres Skoles District, som behøve Underviisning, og det selv forlange eller af Præsten dem tilvises. Præsten giver dem en Liste paa de Fattige, som de bør undervise uden Betaling, Degnen under 4 Rdlrs og Skoleholderen under 2 Rdlrs Straf til Skole-Kassen, for hvert fattigt Barn de ei strax efter Præstens Tilsigelse imodtage, eller for hvis Information de det ringeste af dem, deres Forældre, Venner eller andre begiere eller annamme, og anden Gang under deres Embeds Fortabelse. Af dem, som ikke ere paa de Fattiges Liste, men dog af slet Vilkaar, maae de ved første Indtrædelse i Skolen tage 4 sk, og siden aldeles intet for at lære dem at læse og deres Christendom. Men om nogen af saadanne Vilkaar forlanger, at hans Børn skal lære at regne eller skrive, bør han derfor give Skoleholderen ugentlig, ligesom de avancere til, 2 til 4 sk. Formuende Folk i Skolens District bør efter Præstens Paaskiøn give for deres Børns første Antagelse i Skolen 4 sk, og siden ugentlig 2 sk, indtil de lærer at skrive eller regne, da ugentlig 4 sk. Unge Folk, som behøve at bekræftes i deres Christendom eller Læsen, og derfor 2de Gange om Ugen informeres efter 20 §, give derfor aarlig en Karl 1 Mk, en Pige eller Dreng 8 sk, og ei mere. Begierer eller modtager Skolemesteren mere, bør han, naar det ham lovlig overbevises, uden al Indvending straffes som før er meldt.

24.) Denne Instruction skal trykkes og opslaaes i hver Skole til alles Underretning, og af alle Vedkommende i alle Maader med største Flid efterkommes. Den Skolemester, som holder sig samme efterrettelig og desuden lader see nogen særdeles Flid med de Unges Underviisning, vil Kongen til Degnekald, ja vel og til Præstekald, om han er Student og dertil dygtig befindes, befordre. Dog at han har været 4 eller i det mindste 3 Aar Skolemester, før han sligt Embede maa søge. Og skal denne Instruction hvert Aar læses af Prædikestolene paa Landet efter Prædiken første Søndag efter Hellig tre Kongers Dag.
